

YAZAR HAKKINDA

1970 yılında İstanbul'da doğdu. Ortaokul ve lise yıllarını değişik illerde, farklı okullarda geçirdi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Ekonomi Bölümü'nden mezun olduktan sonra uluslararası bir şirkette çalışmaya başladı. Yaklaşık on yıl USGAAP, finans ve ERP danışmanlıkları yaptı, evlendikten sonra kurumsal iş hayatına son verdi. Çocukluğundan beri meraklı olduğu yaratıcı yazarlıkla ilgilenmeye başladı. Katıldığı atölye ve eğitimler sonrası ilk kitabı *Küçük Yazarın El Kitabı*'ni (Esenkitap 2015, Dinozor Çocuk 2020) ardından da *Bir Hayal Nasıl Romana Dönüşür* (Destek Yayınları 2021, *Yeni Başlayanlar İçin Yaratıcı Yazarlık*, Esenkitap 2015) adlı yaratıcı yazarlık rehberlerini yazdı. Sokrates'i anlattığı *Sokrates-Bildiğim bir şey var, o da hiçbir şey bilmediğimdir* adlı derlemesi Destek Yayınları Felsefe Serisi'nden basıldı. Elinizdeki kitap fantastik ve bilimkurgu okuryazarlığı için yazmış olduğu serinin ikinci kitabıdır.

Yazar bir yandan yayınevlerine editörlük hizmeti verirken yaptığı atölyelerde çocuklara ve yetişkinlere yaratıcı yazarlık/bilimkurgu ve fantastik dersleri vermeye devam ediyor. Halen sevgili eşi Erkal ve biricik oğlu Cenk Efe ile İstanbul'da yaşıyor.

**DESTEK
MEDYA
GRUBU**

**GENÇ DESTEK: 68
ARAŞTIRMA: 7**

**ZÜMRÜT BIYIKLIOĞLU
FANTASTİK OKURYAZARLIĞI**

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü,
yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Yelda Cumalıoğlu
Genel Yayın Yönetmeni: Özlem Esmergül
Üretim Koordinatörü: Semran Karaçayır
Editör: Özlem Esmergül
Son Okuma: Devrim Yalkut
Sayfa Düzeni: Melike Doğan
Kapak Tasarım: Sedat Gösterikli

Sosyal Medya-Grafik: Tuğçe Budak-Mesud Topal-Meltem Kökboşun

Genç Destek: Mart 2022
Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN: 978-625-441-600-2

© Genç Destek
Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul
Tel. (0) 212 252 22 42
Faks: (0) 212 252 22 43
www.destekdukkani.com
info@destekyayinlari.com
facebook.com/DestekYayinevi
twitter.com/destekyayinlari
instagram.com/destekyayinlari

Deniz Ofset – Çetin Koçak
Sertifika No. 48625
Maltepe Mahallesi
Hastane Yolu Sokak No. 1/6
Zeytinburnu / İstanbul
Tel. (0) 212 613 30 0

Genç Destek, Destek Yayınları'nın tescilli markasıdır.

ZÜMRÜT BIYIKLIOĞLU

FANTASTİK
OKURYAZARLIĞI
KARANLIĞA MERAKIN ANATOMİSİ

genç DESTEK

İÇİNDEKİLER

YAZAR HAKKINDA	1
ÖNSÖZ	9
FANTASTİK EDEBİYAT	13
NEDEN FANTEZİ?.....	25
YAPISINA GÖRE FANTEZİ TÜRLERİ	35
Geçit (Portal)-Arayış (Quest) Fantezisi.....	36
Sarmal (Immersive) Fantezi.....	41
Davetsiz Giriş (Intrusion) Fantezisi	48
Eşiksel (Liminal) Fantezi	55
Düzensiz-Melez Yapılar.....	60
Alıştırmalar	63
KONUSUNA GÖRE FANTEZİ TÜRLERİ	65
Yüksek/Epik Fantezi (High/Epic Fantasy).....	65
Kahramanlık Fantezisi (Heroic Fantasy)	67
Süper Kahraman Fantezileri	68
Tarihi Fantezi	68

Karanlık Fantezi	69
Şehir Fantezileri.....	70
Kılıç ve Büyü Fantezisi.....	70
Düşük Fantezi.....	71
Gotik.....	74
FANTASTİK HİKÂYE ÖZELLİKLERİ	79
BİR FİKİR BULMAK...	
İLHAM PERİSİ NEREDE YAŞAR?	83
Alıştırmalar	94
Yazma Egzersizi	95
BİR DÜNYA YARATMAK.....	97
İkincil Dünyalar	97
KAHRAMANIN YOLCULUĞU	135
Alıştırmalar	145
OLAY ÖRGÜSÜ VE ÇATIŞMA	147
YAZARKEN-SON UYARILAR	155
KRONOLOJİ.....	163
Kaynakça.....	182

*Bu kitap beni masallarla büyüten annem içindir.
Bugün hâlâ mucizelere inanıyorsam aynı inancı içinde
taşıyan annem sayesinde. Ve yine bu inançla bir
kez yendiği karanlık lordu ikinci kez yine yenecektir.*

Annem, mucizelere inanıyorum ve seni seviyorum.

“Yetişkinler fantezideki hakikatin, yaşamaya mecbur edildikleri ve kabullendikleri hayatın sahteliğine, kofluğuna, gereksizliğine, sıradanlığına karşı bir meydan okuma, hatta tehdit oluşturduğunu bilirler. Ejderhalardan korkarlar, çünkü özgürlükten korkarlar.”

– Ursula Le Guin

ÖNSÖZ

*"İnsan ruhu gerçekten olmamış hiçbir şeyi
hayal edemez."*

– Edgar Alan Poe

Hepimiz masallarla büyüdük. Büyüler, tekinsiz ormanlar, kılık değiştiren cadılar, periler, ifritler ve onların var olduğu dünyalar bizi kendine çekti. İçerdikleri gizem ve gerçeküstü öğeleriyle hayal dünyamızı genişletti, rüyalarımızı renklendirdi ve bizi hep şaşırttı. Sadece bir tek konuda yanıltmadı: İyilik her zaman kazanır! Çocuklara iyilik, doğruluk, adalet gibi kavramları alttan alta veren işte bu masallar oldu.

Masallar kadim halk öyküleridir ve aslında metaforik anlamlar içerir. Hikâyesini anlatmak için farklı bir dünya yaratır ve içine bir yolculuk yerleştirir. Bu yolculuk her ne kadar görünen bir hedefe ulaşmak için yapılsa da aslında anlatılmayan bir başka hikâyenin

kazanımlarını da beraberinde getirir. Finalde ulaşılan maddi değer buzdağının sadece üst kısmıdır. Aslında bir büyüme, bir olgunlaşma ya da bir yüzleşme yolculuğudur kahramanın yaptığı. Epik bir yolculuktur bu. Masallar, ilk dinlediğimiz fantastik eserlerdir aslında. Bizi hayatla tanıştırır, bir kahramanla empati kurdurur ve onun ayakkabılarıyla bir yolculuğa çıkarır. Masallar güvenlidir çünkü hep kahraman kazanır, iyilik kötülüğu yener. Bir çocuğun ihtiyaç duyduğu sonudur bu. Mutlu sonları kim sevmez ki? Ancak büyüdükçe işler değişir, olmayacak işlere masal demeye başlarız. Tatlı yalanların bir başka adıdır bizim için peri masalı! Ne değişmiştir?

"Dünya artık büyülü değil, terk edildin."

– Jorge Luis Borges

Her şey! Büyüme değişmektir; sadece iyilerin kazanmadığu bir dünyaya ayak basmak ve orada hayatta kalmaya çalışmaktır. Ama bir tek şey değişmemiştir, mucizelere inanma isteği! Olağanüstü bir olayın aniden önümüzde belirivermesi arzusu! Çünkü çocuk tarafımız ölmemiştir hâlâ, Le Guin'in dediği gibi: *"Yetişkin bir insan ölü bir çocuk değil, yaşamayı başarmış bir"*

çocuktur.” İçimizdeki çocuk tüm saflığıyla büyüünün var olmasını, kötü giden şeyleri bir çırpıda düzeltecek bir sihrin belirmesini bekler gizlice. Ama yetişkin tarafımız dünyanın karanlık bir yer olduğunu, kötülüğün sıklıkla kazandığını fısıldar kulağımıza. Bir olayı olağanüstü görme dürtüsüyle tekinsiz anlar yaşayıp bu hissi doğrulama çabasına girer beyin bazen. Bu ikircikli anların yaratıcı zekâyla birleşip bir hikâyeye dönüşmesi bizi fantastik janrasına götürür.

Edebiyat eserlerini iki yönlü inceleyebiliriz; ortak özellikler taşıdığı grubun içerisinde ve özgün bir metin olarak. Her iki değerlendirme de o metni çözümlenmeye yöneliktir. İyi yazabilmek için eserleri iki yönden de analiz etmek, çözümlenmek gerekir. Yaratıcı yazarlık kitapları temel metin yaratım kurallarını verir, türlere çok da değinmez. Ancak türleri tanımak ve ortak özelliklerini bilmek, o türe özgün eserler vermek açısından çok önemlidir. Bu kitapta bir tür olarak fantastik edebiyatın temel kurallarına ineceğiz. Tek bir kitabı incelemektense tüm janrayı tanımlayan özellikleri, beslendikleri kaynakları türünün en iyi örneklerini ele alarak tanımlayacağız. Doğal olarak bu kitapta yazım tekniklerinden ziyade bir metni fantastik yapan kuralları ortaya döneceğiz.

Şimdi hep beraber içimizdeki çocuğu heyecanlandıran bu müthiş türün özelliklerini, kurallarını ve nasıl yazabileceğimizi görelim.

FANTASTİK EDEBİYAT

*"İnsanlar renkleri yeniden görmek için
fantastik okurlar."*

– George R. R. Martin

Gerçek mi, düşün mü?

Gerçek mi, yanılsama mı?

1 Temmuz 1712 tarihinde *The Spectator* adlı dergide (18. yüzyılda da, İngiltere'deki kafelerde rahatlıkla bulunabilen, günümüzde popüler bir blog kadar rağbet gören bir dergi) Joseph Addison, fantezinin modern okurlarına tanıdık gelen bir konuyu tartışmaya açtı:

"Şimdilerde şiirin doğası sebebiyle uzak durduğu ve okurların var olmadıkları halde hayal ettikleri (periler, cadılar, büyüler, şeytanlar ve şeytani ruhlar)

karakterler ve davranışlarıyla eğlendiren bir yazı türü baş tacı edilmiş durumda. Mr. Dryden bu türe 'yazının perili hali' diyor..."

Bu yazı tarihin ilk fantastik eleştirisi olabilir. Fantezinin adını kullanmayan Addison, fantastik romanın hayal dahi edilemediği bir dönemde, bir süre sonra gelişip ortaya çıkacak büyük türü öngörüyordu. O tarihten sonra şairler ardı ardına "hayal gücü"nü¹ tarif etmeye, perili yazılara kurallar atfetmeye başladılar ve eğlencelikle bir tutmaya özen gösterdiler. 1810 yılında William Blake *A Vision Of the Last Judgement*'de "hayal gücü"nü, anıların kız kardeşi olarak nitelediği fabl ve alegorilerden farklı tutarak ilhamın kız kardeşi olarak tanımladı. Derken 1815 yılında olağandışı bir şey oldu ve "hayal gücü" ve "fantezi" kelimeleri gündüz düşlerinin tanımında kullanılmaya başlandı, böylece tür, bir şekilde resmiyet kazanmış oldu. Fantezi (fantasy) kelimesi Yunanca "phantasia" ve Almanca "phantasie" (hayal etme) sözcüğünden geliyor. "Görünür kılma" anlamına gelen "phantom" kökünü kullanmış. Tam olarak, hayal edilen bir şeyi görünür kılma gücü olarak çevrilebilir.

1 Imagination

"Fantastik, gerçeklikten kaçma yolu değil
onu anlamının bir yoludur."

– Lloyd Alexander

Bilimin ve ahlakın yükselmesiyle Ortodoks temelli fantezinin uygunsuzluğu (büyü ve inanç sebebiyle) konuşulsa da bir tür olarak fantastik, Victorian dönemde büyük bir yükselişe geçti. George Elliot bu yükselişi; 1859 yılında yazdığı *Adam Bede*'de, "Yalanlar her zaman kolaydır, gerçekler zordur" diyerek açıklamaya çalıştı. Yüzlerce yıldır ve binlerce yazar tarafından kullanılıyor ve tartışılıyor: İşte fantastik edebiyat...

Mucizeler hakkında hikâyeler anlatmak, insanlığın kaydedilmiş geçmişinde belki de sahip olduğu en eski dürtü. Bir olayın gerçekte nasıl olduğunu anlatmak ya da o olayın nasıl olduğuna dair inancın anlatılması "tarih"i oluştururken, olmamış bir olayın hikâyeleştirilmesi kurguyu ve günümüzde okuduğumuz romanları yaratır. Şayet uydurulan öykünün içine gerçekte olmayan yaratıklar (vampirler, tek gözlü devler, kurt adamlar, cadılar) katılır, olmayan diyarlara (Yerdeniz, Orta Dünya, Hogwards, Atlantis) gidilirse ve oralarda dünyamıza ait olmayan kurallar geçerli olursa, o zaman fantezi türünden söz ediyoruz demektir. Kökleri